CHALMERS
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

GSLG – Ett svenskt bibliotekskonsortium

Downloaded from: https://research.chalmers.se, 2024-10-12 03:46 UTC

Citation for the original published paper (version of record):
Andersson, E., Andersson, U., Jansson, B. et al (2008). GSLG – Ett svenskt bibliotekskonsortium. BBL : Biblioteksbladet, 93(10): 22-24

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

research.chalmers.se offers the possibility of retrieving research publications produced at Chalmers University of Technology. It covers all kind of research output: articles, dissertations, conference papers, reports etc. since 2004. research.chalmers.se is administrated and maintained by Chalmers Library

(article starts on next page)

GSLG – Ett svenskt bibliotekskonsortium

1997 bildade fem högskolebibliotek ett ”konsortium” – ett samarbete kring ett gemensamt biblioteksystem. Styrelsen för Guiding Star Library Group, GSLG, summerar ett tioårigt projekt som har haft stor betydelse för samtliga inblandade parter och i hög grad bidragit till att öka kunskapen och kompetensen hos de medverkande biblioteken.

Sommaren 1997 undertecknade rektorerna vid Högskolan i Borås, Högskolan i Kalmar, Högskolan i Växjö, Högskolan i Örebro och Lärarhögskolan i Stockholm en överenskommelse om ett samarbete kring drift och underhåll av ett gemensamt biblioteksdatasystem: Voyager. En grupp för samverkan bildades med uppgift att:

- svara för drift, underhåll och utveckling av ett gemensamt anskaffat biblioteksdatasystem bestående av programvara och hårdvara
- gentemot leverantör verka för en utveckling av systemet
- svara för gemensamma satsningar för kompetensutveckling, biblioteksservice, informationssökning m m inom gruppens verksamhetsområde.

Bakgrund. När de fem högskolebiblioteken under vintern 1996/97 bedömde att deras dåvarande biblioteksadministrativa system inte längre höll måttet träffades de fem bibliotekscheferna för att lägga upp riktlinjerna för en gemensam strategi. De fem biblioteken var redan förenade genom innehav av samma biblioteksystem, Tinlib under Unix, som upphandlats genom UHÄ i ett gemensamt avtal utan några förpliktelser gentemot varandra.

Under en orienteringsperiod om vilka system som fanns tillgängliga på marknaden mognade frågan om ett samarbete biblioteken emellan. Vi ville nämligen gemensamt:

- genomföra upphandling av biblioteksdatasystem
- dela hårdvara
- dela systemunderhåll
- utveckla applikationen
- vara förhandlingspart gentemot leverantörer
- ha en gemensam adress gentemot leverantörer.

Under upphandlingsfasen anlitades Verket för högskoleservice, VHS, som tillsammans med bibliotekscheferna och Urban Andersson, systembibliotekarien vid Högskolan i Borås, genomförde upphandlingen. Det slutliga valet föll på Voyager, ett system som redan fanns vid Stockholms universitetsbibliotek. Systemleverantörer var Endeavor Information System Inc., Chicago, USA, som också gav konsortiet ett namn: Guiding Star Library Group, GSLG.

Kontrakt skrevs våren 1997 och implementering skedde maj-augusti samma år. Upphandlingen bestod av tre separata delar: en för hårdvara, en för mjukvara och en för en servicebyrå som kan svara för driften av servrarna.

Bibliotekscheferna förde också en diskussion om möjligheterna att skapa en gemensam katalog och en gemensam databas samt lokala regler och lokala rutiner. Det snabba genomförandet gjorde tyvärr att tiden inte räckte till för att förverkliga detta. Projektet lades på hyllan men det fanns kvar i bibliotekschefernas medvetande.

I konsortiet förband sig varje medlem att bidra med en andel av de gemensamma anskaffnings-, drifts- och underhållskostnaderna. Andelens storlek beräknades på respektive medlemsbiblioteks totala antal licenser.

Grundförutsättningen var att konsortiet i första hand skulle behandla frågor som rörde det biblioteksadministrativa systemet, dess underhåll och utveckling. Konsortiet skulle utveckla och förbättra systemet tillsammans. Det skulle se likadant ut med samma funktioner på samtliga bibliotek. För konsortiemedlem gäller fortfarande att all kontakt med systemleverantör, systemunderhållare och hårdvaruleverantör kanaliseras genom konsortiet och i dess namn.

Andra samarbetstankar som vi diskuterade inom konsortiet var bl a:

- att utgöra unik förhandlingspart vid upphandling av produkter av intresse för alla inblandade
- att genomföra kompetensutvecklingsinsatser inom andra områden som inte redan kunde hänföras till överenskommelsen om systemet
- att genom detta få en unik möjlighet att på ett rationellt, effektivt och otvunget sätt komplettera varandra i medieförsörjningens olika frågor som t ex fjärrinlån och fjärrutlån
- att ge bibliotekens medarbetare en unik möjlighet att genom kollegiala kontakter i samarbetsgrupper eller individuellt finna samtalspartners till förmån både för den individuella utvecklingen såväl som för organisationens välmående

Man tänkte sig att samarbetet skulle vara till förmån för alla och inte till förfång för någon. Stor som liten skulle i olika sammanhang bidra med olika insatser så att fördelningen blev till allas fromma rättvis.

Det egna lärosätet och det egna biblioteket skulle med naturlighet alltid stå i fokus. Som konsortiemedlem skulle man emellertid alltid tänka steget längre och fundera över eller prata med medlemmarna om tänkt utbildning, tänkt seminarium eller annan planerad åtgärd kunde vara av konsortiekaraktär eller av konsortieintresse.

Allt skulle naturligtvis komma att bero på bibliotekschefernas vilja till samarbete. Att ge och att ta kan vara stimulerande och utvecklande men självklart också krävande.

Ett gemensamt biblioteksdatasystem – teknisk lösning. Särskild vikt lades i upphandlingen vid det tilltänkta systemets öppenhet, datastruktur och tillämpning av vedertagna standarder. Inom gruppen fanns

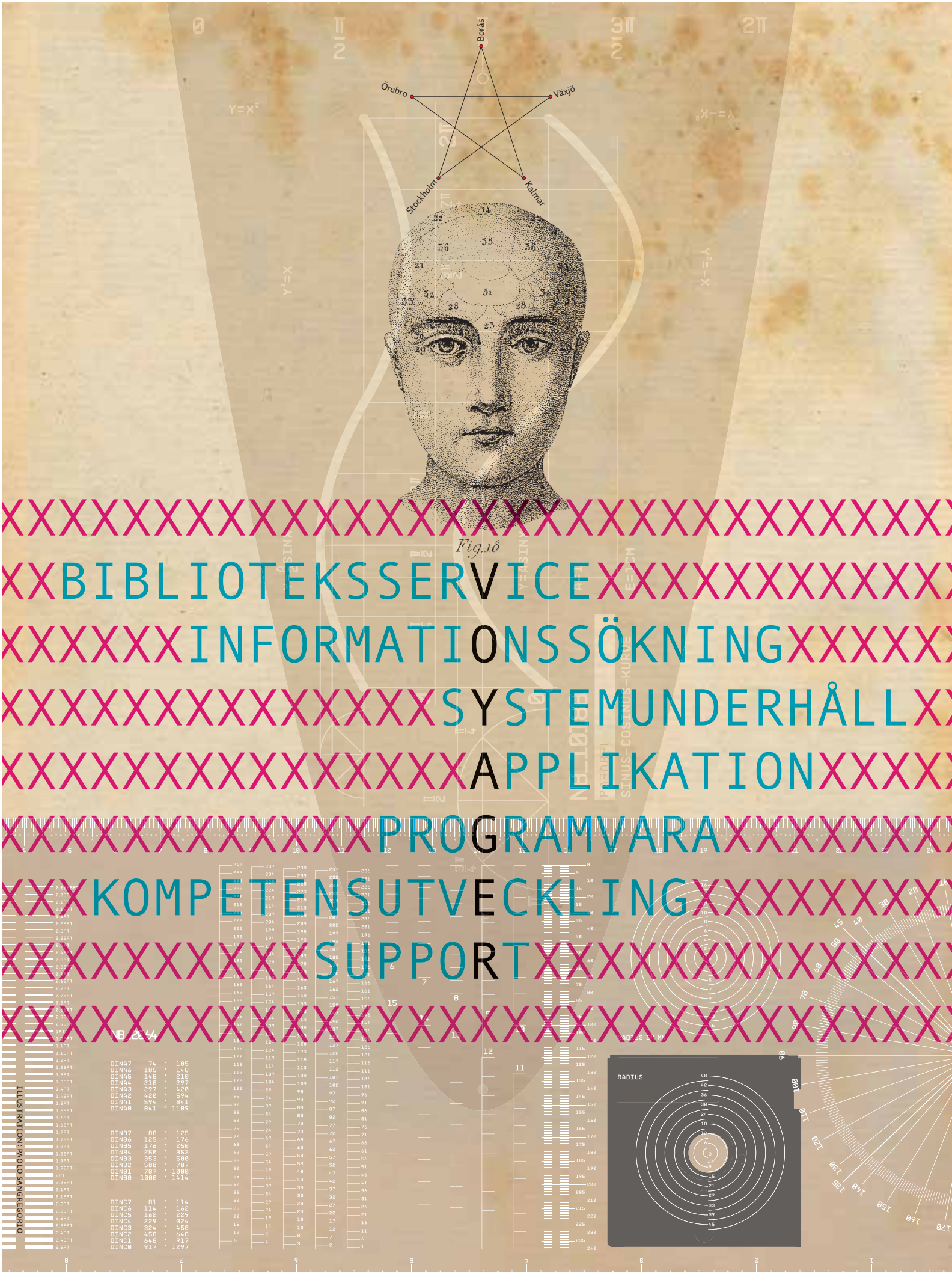
Borås
Örebro
Växjö
Stockholm
Kalmar
Fig.16
BIBLIOTEKSSERVICE
INFORMATIONSSÖKNING
SYSTEMUNDERHÅLL
APPLIKATION
PROGRAMVARA
KOMPETENSUTVECKLING
SUPPORT
RADIUS
ILLUSTRATION: PAOLO SANGREGORIO

sedan tidigare en mycket god kompetens och ett stort intresse för systemutveckling. Man var också väl medveten om att befintliga system med stor inbyggd komplexitet – för dit måste man räkna bibliotekssystem – aldrig levereras i perfekt skick. Och i takt med den övriga utvecklingen kommer det alltid att ställas krav på att biblioteken själva måste kunna hantera och bearbeta ingående data. Ett system måste därför vara konstruerat så att det går att utveckla vidare.

Man ville naturligtvis även ha ett, för sin tid, modernt system. 1997 gav långtifrån alla svenska bibliotek sina användare möjlighet att söka efter material och utnyttja andra bibliotekstjänster online via ett webbgränssnitt (som exempel kan nämnas att första versionen av Libris Webbsök startade senare samma höst). Man såg också helst att det nya systemet i grunden var byggt med ny teknik, och inte bara ett moderniserat utanpåverk till en gammal produkt.

I samband med upphandlingen ställdes man inför valet att använda ett helt gemensamt system, där de fem biblioteken delade på allt inklusive publik katalog eller att köpa fem separata system. Valet blev en kompromiss – ett gemensamt system, fast uppdelat på fem instanser. Det innebar att varje bibliotek kunde ha sina egna inställningar, bibliografiska poster, låntagare och leverantörer m m, samtidigt som hela systemet kunde administreras centralt, man kunde samordna utveckling och uppgraderingar och man fick en starkare ställning gentemot leverantörerna. Dessutom kunde bibliotekspersonalen på de olika biblioteken – såväl teknisk som administrativ personal – samordna sina utbildningsbehov och ha ett stort kunskapsutbyte under fasen för genomförandet och även i det framtida arbetet med systemet.

En av de ursprungliga tankarna med ett systemkonsortium var att kunna förlägga en betydande del av systemförvaltningen, det vill säga serverdriften, back-up och annat, utanför själva konsortiet och de medverkande bibliotekens lokala IT-avdelningar.

I samband med upphandlingen av system upphandlades därför också en servicebyrå. Första valet var Göteborgs datacentral som bäst uppfyllde de krav som ställdes. Ett av dessa krav var för övrigt att servicebyrån skulle kunna tillhandahålla en bandbredd om minst 1 Mbit, vilket då, 1997, var ett krav som i stort sett bara institutioner anknutna till universitetsdatanätet, SUNET, kunde tillhandahålla i Sverige.

I samband med Göteborgs datacentrals omstrukturering flyttades maskinparken till Lund för att slutligen hamna på Stockholms universitet, där den administreras än idag. Detta möjliggjordes av att systemet tillämpade en fullt utbyggd klient-server-lösning.

Ganska tidigt insåg man att det fanns ett behov av större teknisk samordning inom gruppen. Supportfrågorna var – och är – många, och alla är inte av den naturen att systemleverantörens support är bäst lämpad att besvara dem. Det fanns också ett stort behov av lokal kringutveckling. Mycket gjordes redan på de olika biblioteken men mer resurser behövdes. Hösten 1999 skapades därför en gemensam systembibliotekarietjänst för konsortiet.

SYSTEMBIBLIOTEKARIENS UPPGIFT inom konsortiet har varit att samordna och – i förekommande fall – ge support till biblioteken, samordna och genomföra utvecklingsinsatser samt att vara konsortiets representant gentemot leverantörer, servicebyrå och användargrupper.

Detta har, periodvis, varit en stor utmaning. Även om de medverkande biblioteken kan tyckas vara lika till organisation, uppdrag och storlek har man ändå alltid sina egna rutiner, arbetsflöden och sin egen historia. Att detta ofta utmynnar i många olika önskemål är därför naturligt.

Att skapa en hållbar teknisk lösning för fem bibliotek – och undvika att detta resulterar i skapandet av fem separata lösningar – kan vara problematiskt. Men det kan också ge positiva synergieffekter i form av att man tvingas analysera, ompröva och förnya befintliga rutiner och tänkesätt. I vissa fall kan det kanske även väcka idéer om hur man på ett bättre sätt kan arbeta.

De svenska Voyager-biblioteken har lagt förhållandevis stora resurser – både i tid och i pengar – på egen utveckling av kringapplikationer för att förbättra funktionaliteten i systemet. Möjligheten att kunna göra detta var, som tidigare nämnts, en viktig faktor vid valet av system.

EN SAMMANSTÄLLNING av kostnaderna för biblioteksdatasystemet för perioden 1997-2006, inklusive ett gemensamt inköp av SAGA-systemet, visar att 16,2 miljoner kronor förbrukats för de fem biblioteken tillsammans. Då ingår avgiften för utveckling, drift och service av mjuk- och hårdvara, nya investeringar, lönekostnaden för gemensam systembibliotekarie och utlägg för styrelse- och modulgruppsmöten, utbildning och gemensamma idéseminarier kring aktuella teman. Om kostnaden fördelas jämnt mellan biblioteken blir det 324 000 kronor per år – kan det bli förmånligare?

Samarbetet under dessa tio år har skett med ömsesidig respekt och hänsyn till varandras olikheter. Det har utan tvekan haft stor betydelse för samtliga inblandade parter. Inte minst för den biblioteksspersonal som i sitt dagliga arbete har arbetat med systemet.

Att dela ett bibliotekssystem ställer krav på samordning, anpassning och vilja att bidra i en gemensam målsättning. Detta i synnerhet om de medverkande biblioteken är såväl geografiskt som organisatoriskt splittrade.

Samarbetet har också skapat nätverk, formella, men framför allt informella och kollegiala, som varit till nytta i många olika sammanhang. Det har i hög grad bidragit till att öka kunskap och kompetens hos de medverkande biblioteken.

Förutom GSLG-biblioteken har också medarbetare vid Stockholms universitetsbibliotek, SUB, aktivt deltagit i samarbetet kring utvecklingen av Voyager. Universitetsbiblioteket har under många år haft en medarbetare adjungerad till GSLG:s styrelse.

HUR SER FRAMTIDEN ut för konsortiet? En medlem har lämnat samarbetet 2008. Två andra medlemmar kommer att fusioneras inom en nära framtid. Voyager har blivit uppköpt av företaget ExLibris. Företaget äger också ALEPH och har aviserat utvecklingen av ett nytt bibliotekssystem. Framtiden för konsortiet är oviss. Planering av verksamheten sker för ett år i taget.

I anslutning till dagsaktuella diskussioner om nationella system och samordning liksom till det ständigt aktuella behovet av samverkan, är kunskaperna och erfarenheterna från GSLG-samarbetet en ovärderlig resurs, även för övriga i Bibliotekssverige.

Förmodligen gäller det även frågor som inte explicit handlar om bibliotekssystem.

ELISABET ANDERSSON,
Örebro universitetsbibliotek
URBAN ANDERSSON,
Göteborgs universitetsbibliotek, (tidigare systembibliotekarie Högskolan i Borås)
BERTIL JANSSON,
Högskolan i Kalmar, (tidigare bibliotekschef Högskolan i Kalmar)
EVA LILJA,
Göteborgs universitetsbibliotek, (tidigare bibliotekschef Högskolan i Borås)